

meče a v srpy kopí zas,
pušky se v zvony přerodí,
zbraně se všecky odhodí –

120

Kmen žádný meče nezdvihne,
sousedy válkou nestihne;
z krásky mírové pohody
budou se těšit národy.“

15: Jan 10,11 – 17: Joz. 6,4 – 32: Mat. 23,7-8; *rabi* mistr – 63 *článků*: Pražských
artikulů – 83 *doktorů*: církevních učitelů

Poznámky ediční

Básně Budyšínského rukopisu

– (Žaloba Koruny české)

Tzv. Budyšínský rkp, Městská a krajská knihovna (dř. Gersdorfská knihovna) v Budyšíně 8° č. 4, fol. 18b-29a (z r. 1448); naše ukázka obsahuje verše 39-338 (fol. 19a-23b). Vyd. poprvé J. Daňhelka, *Husitské skladby Budyšínského rukopisu*, Památky 16, Praha 1952 (v přepise), podle opisu z r. 1842 (Muz. III D 5 – M) a z novějšího opisu V. Lívy a R. Urbánka z r. 1910 (U); naše ukázka je v tomto vydání na s. 44-52. – Z literatury: R. Urbánek, *Satirická skládání Budyšínského rukopisu M. Vavřince z Březové z r. 1420 v rámci ostatní jeho činnosti literární*, Věstník KČSN, tř. filos.-hist.-filol. 1951, č. III, s. 1-38; F. M. Bartoš, *Z politické literatury doby husitské*, Sborník historický 5, 1957, 47-51; *Dějiny čes. lit.* I, Praha 1959, kap. *Hádání Prahy s Kutnou Horou*; R. Jakobson, *Úvahy o básnictví doby husitské*, SaS 2, 1936, 1-21 (o veršové formě skladby). – V textu ani v aparátu neuvádíme marginální rukopisné odkazy na bibli a církevní i jiné autority; ve výběru jsou zachyceny mezi vysvětlivkami.

1 z kmene *Daňh*] kmene *rkp* – 46 plně *Daňh*] plně *rkp* – 100-101 v *rkpe* tyto verše zapsány původně v obráceném pořadí, ale naznačeno jejich přehození pro restituci sdruženého rýmu; *Daňh* otiskuje verše v pův. pořadí – 154 mořitedlnů] v *rkpe* podlečkováno a na okraji připsáno hořem žrawů, podle U dodatečně a jinou rukou – 193 tvé *rkp*] té *Daňh* – 199 vežde (podle 225)] wezde *rkp* – 298 zimús *rkp*] s zimú *Daňh*

– Porok Koruny české

Tzv. Budyšínský rukopis, Městská a krajská knihovna v Budyšíně 8° č. 4, fol. 29a-40b (z r. 1448). Vyd. poprvé J. Daňhelka, *Husitské skladby Budyšínského rukopisu*, Praha 1952 (další údaje v. výše v pozn. k *Žalobě Koruny české*).

I – Verše 181-342; *rkp* fol. 32a-35a, vyd. s. 66-70.

37 po straně připsáno: *Praga caput regni* – 45 prazský (podle ost.)] prazký *rkp*
– 47 po straně připsáno: *Officium purgravii Pragensis* – 101 mateře] mateřie *rkp*,

mateřie *Daňh* – 120 smyslný (*dvojslab.*) [iny]lly *rkp*, *podlečkováno a na okraji pozdější rukou připsáno giny*; jiný *Daňh* – 140 ustavením *Daňh*] vřtawení *rkp* – 146 podmaněny *Daňh*] podmanieñi *rkp*

II – Verše 585-666; *rkp* fol. 39a-40b, vyd. s. 77-79.

1 *po straně připsáno*: Germani hostes Bohemorum

– (Hádání Prahy s Kutnou Horou)

Tzv. Budyšínský rukopis, Městská a krajská knihovna v Budyšině 8° č. 4, fol. 40b-91b (z r. 1448). Vyd. poprvé J. Daňhelka, Husitské skladby Budyšínského rukopisu, Praha 1952 (další údaje a bibliografické poznámky v. napřed u výňatku ze skladby *Žaloba Koruny české*) – Marginální poznámky z *rkpu* s odkazy na bibli, na církevní a jiné autority v aparátu neuvádíme.

I – Verše 25-105; *rkp* fol. 41b-42b, vyd. s. 81-83.

45 *mú rkp*] *mi Daňh* – 71 čteme *Daňh*] čtenie *rkp*

II – Verše 1021-1240; *rkp* fol. 58b-62a, vyd. s. 109-115.

62 *nie*] *ní rkp*, *ni Daňh* – 147 zákon svatý] *pův. psáno v rkpe* zákon boží, boží *škrtnuto a nadepsáno* svatý – 190 duší] *duři rkp*, *duši Daňh*

III – Verše 1959-2288; *rkp* fol. 74b-80a, vyd. s. 136-145.

61 *pak*] *pakpak rkp* – 90 *ctným rkp*] svým *U*, *Daňh* – 136 *rzavé Šk*] *rwawe rkp* – 139 *ztratil rkp*] *zvrátil U*, *Daňh* – 251 *neřádný U*, *Daňh*] *neradný rkp* – 302 *dni Daňh*

IV – Verše 2909-2990; *rkp* fol. 90b-91b, vyd. s. 163-165.

9 *ostály*] *ostaly Daňh* – 72 *jakžs se Daňh*] *yakž je rkp*

Protihusitské skladby

(Úlomky rýmované kroniky)

Rkp SA v Třeboni A 16, fol. 223a/b (z 2. pol. 15. stol.); je to původní koncept se škrty, přípisky a opravami. Vyd. K. J. Erben, Výbor II, sl. 251-254; nově Fr. Svejkský, *Veršované skladby doby husitské, Památky 26*, Praha 1963, s. 151-153 (oba v přepisu). Naše ukázka zabírá jen první část skladby.

9-10 I krev... putováchu] *v rkpe zapsáno pův. dvojverší*: Přijímáchu krev boží, opustivše světské zboží, *pak škrtnuto* – 18 a v bludy lidi uvedú] *před tím v rkpe*: s viery lidí sv(edú); *jde patrně o variantu, která opominutím nebyla škrtnuta* – 21 *vé*] *v rkpe nezřet.*, *bylo by možno číst také né*; že *Erb*; neb *Sv* – 27 *ež rkp (nezřet.)*] až *Erb* – 28 přijide (*pro rým*)] *przigede rkp* – 39 *Kartúsy klášter spálichu*] *před tím pův. znění*: k tomu kláštery pálichu, *škrtnuto* – 70 přijal] *v rkpe pův. přijje, pak škrtnuto* – 71-74 *toto čtyřverší v rkpe zapsáno na okraji (označeno jako vsuvka za v. 70)*; *Erb je neotiskl* – 78 *rovné*] *rowe rkp* – 84 *za tímto veršem v rkpe škrtnuto dvojverší*: *jenž byl tam na jarmark přijel, Krása sobě ten jméno měl, které Erb otiskl, ale Sv nikoli*

Slyšte všickni, staří i vy, děti

Skladba zapsána jednak v *rkpe Muz. I E 6* (z doby okolo r. 1419), fol. 94a-95a (v. 334-481) a fol. 107a-108b (v. 1-333), jednak v *rkpe* kdysi admontském č. 667,

nyní UK v Praze XX B 7, fol. 37a-44b (z let 1417-1425); obojí text se od sebe dosti liší, v admontském chybí porůznu značný počet veršů. Vyd. z muzejního rkpu V. Nebeský, ČČM 26, 1852, část 1, 141-151 (v transkripci) a A. Patera, ČMuzFil 3, 1897, 162-175 z rkpu admontského (paleograficky; v úvodu mylně uvádí, že skladba je v rkpe Muz. I E 6 zapsána na dvou různých místech dvakrát); nově Fr. Svejkovský, Veršované skladby doby husitské, Památky 26, Praha 1963, s. 102-115 (v transkripci). Ze skladby otiskujeme úvodní část a závěr, a to z rkpu muzejního (M); k rkpu admontskému (A) přihlížíme toliko podle potřeby při úpravě textu. – Z literatury: R. Urbánek, Mařík Rvačka jako protihusitský satirik, Čas. Společnosti přátel starožitností 63, 1955, 1-24; F. M. Bartoš, Z politické literatury doby husitské, Sb. historický 5, 1957, 21-30. – Na konci skladby je v M poznámka: *Explicit processus contra hereticos ac vicefistas, compilatus in Constanzia* (Končí se polemika proti kacířům a viklefovcům, složená v Kostnici).

I – Verše 1-40, rkp. M fol. 107a.

25 *za tímto veršem je v A verš: neb jim po jich vůli stojí – 35 pobeřte* Pobrzte M

II – Verše 364-481, rkp M fol. 94a-95a.

15 řemeslníkov A] rzemeflikow M – 17 se s svatým] jye jwatym M – 41 kanonizován A] kanyzowan M – 64 tehdy... změtenci] *verš doplněn podle A, chybí v M*; na něj na mie A – 100 dábeliskú] diabljku M – 102 přestkvúcie] przeřktwucie M

(Zbarvení mnichové)

Rkp Muz. I E 6, fol. 186a/b a neúplný zápis (do v. 64) t., fol. 241b. Vyd. V. Nebeský, ČČM 26, 1852, část 2, 76-78 a K. J. Erben, Výbor II, sl. 235-238; nově Fr. Svejkovský, Veršované skladby doby husitské, s. 99-101 (vesměs v transkripci). – Z literatury: R. Urbánek, Mařík Rvačka jako protihusitský satirik, Čas. Společnosti přátel starožitností 63, 1955, 1-24; F. M. Bartoš, Z politické literatury doby husitské, Sb. historický 5, 1957, 21-30.

22 cos] czoz rkp – 27 z zlostí] zlostí rkp – 37 slyšev vše] jliřjyewjřie rkp – 54 pohylili rkp] pohltili Neb, pohltili Erb – 66 natešief Neb] nateřieh rkp (*čtení nejisté*), natešif Erb – 76 vchodí] vhody rkp – 85 črt (*podle ost. pro rým*)] czert rkp

(Václav, Havel a Tábor)

Rkp v SA Mnichovo Hradiště (dř. v zámecké knihovně duchcovské), fol. 194a až 213b (asi z pol. 15. stol.); otiskujeme odtud v. 1-188 (v rkpe fol. 194a-196b). Ukázky otiskli Fr. Palacký, ČČM 5, 1831, 378n., K. J. Erben, Výbor II, sl. 285-304 a J. Macek, Ktož jsú boží bojovníci, Praha 1951, s. 161-172 (podle Erbeny; všichni v přepise). Celou skladbu vydal poprvé Fr. Svejkovský, Veršované skladby doby husitské, s. 116-150. – Z literatury: J. Pekař, Žižka a jeho doba I, Praha 1927, s. 84-95; R. Urbánek, Mařík Rvačka jako protihusitský satirik, Čas. Společnosti přátel starožitností 63, 1955, 1-24 (označuje Maříka za autora skladby, srov. zvl. s. 22-23); k formě skladby srov. R. Jakobson, Úvahy o básnictví doby husitské, SaS 2, 1936, 1-21.

17-18: rozbrojichu... strojichu] rozbrogiechu... jtrogiechu rkp – 26 z zjevného] zgewneho rkp – 33 V vypáleném] Wypalenenem rkp – 47 řka i] rzk y rkp – 94 jde] gda rkp – 106 sedě] jtoge rkp (*restituován rým k odpověď*)

Vavřinec z Březové: Píseň o vítězství u Domažlic

Lat. originál dochován v jediném rkpe UK v Praze I D 10, fol. 355a-365b (z konce 15. stol.); text i zřejmě původní marginálie Vavřincovy jsou písařsky značně porušeny. Začátek rkpu (počátečních 127 v.) byl v 19. stol. vyříznut; znění ztraceného textu je dochováno v opise Dobnerově z 18. stol. v SÚA v Praze IIIf, s. 1593-1602 (na opis upozornil až J. V. Šimák, Pozůstalost Dobnerova, ČČM 75, 1901, 9). – Vydal kriticky J. Goll, FRB 5, 1893, s. 545-563 (chybějící začátek z Dobnerova opisu F. M. Bartoš, LF 55, 1928, 345-347); úplné kritické vydání pořídili K. Hrdina a B. Ryba (s paralelním nč. přebásněním J. B. Čapka), Vavřinec z Březové, Píseň o vítězství u Domažlic, Památky 12, Praha 1951. – Z literatury: J. Goll a J. B. Čapek v úvodech k uvedeným edicím; R. Urbánek, Satirická skládání Budyšínského rukopisu M. Vavřince z Březové z r. 1420 v rámci ostatní jeho činnosti literární, Věstník KČSN, tř. filosof.-hist.-filolog. 1951, č. III; F. M. Bartoš, Z politické literatury doby husitské, Sb. historický 5, 1957, 59-60.

Naše ukázky přeložil z edice K. Hrdiny a B. Ryby, s. 46-56 (v. 127-314), s. 92-108 (v. 943-1218) a s. 122-128 (v. 1463-1583) Ferd. Stiebitz.